

^{הפסוק}

שלא כמצוותה, הוא הדין שהאוכל מעשר שני מחוץ לירושלים עובר על לאו זה.

^{הפסוק}

לאור זה, יש לפרש את הגמרא באופן אחר. שאלת הגמרא, מדוע נצרכת אזהרת "לא תוכל לאכול בשעריך", עולה כהוגן. מאחר שהתורה ציוותה "ואכלת" בתורת קיום, מי שיאכל מחוץ לירושלים, ויבטל את הקיום של אכילת מעשר שני בירושלים, עובר על אזהרת "ולא נתתי ממנו למת". לכן, הגמרא שאלה מדוע הייתה התורה זקוקה לאזהרה נוספת האוסרת במפורש אכילת מעשר שני מחוץ לירושלים פא.

הפסוק

ה, א

המפטם את השמן וכו' למוסרו לציבור פטור

הרמב"ם (הל' כלי המקדש פ"א ה"ד) סטה מלשון הברייתא, הפוטרת בעשיית שמן למוסרו לציבור, וכתב: "העושה שמן המשחה כמעשה הזה וכו' חייב וכו' והוא שיעשה אותו להמשח בו אבל אם עשהו להתלמד או ליתנו לאחרים פטור", ומשמע שכל שעשאו על מנת ליתנו לאחרים פטור, אף על פי שלא הייתה כוונתו למוסרו לציבור. אך דבריו צריכים ביאור, שהרי פטור זה בשמן המשחה נלמד מקטורת, ולגבי פיטום הקטורת פסק הרמב"ם: "עשאה להתלמד בה או למוסרה לציבור פטור" (שם פ"ב ה"י), ומשמע שפטור דווקא כאשר עשאה למוסרה לציבור, אך אם עשאה ליתנה לאחרים חייב. כמו כן, מלשון הרמב"ם משמע שחייב רק כאשר עשה שמן המשחה להימשח בו, ומשיחה אינה אלא על הראש ובין העינים. וגם בזה שינה מהברייתא המחייבת העושה שמן לסוך בו, וסיכת כל גופו במשמע.

פטור מסירה
לציבור בעשיית
קטורת ובעשיית
שמן המשחה

והנראה בזה, שלגבי קטורת, שבה יש דין מסירה לציבור, אכן מסתבר שרק העושה קטורת למוסרה לציבור פטור. אך לגבי שמן המשחה, אין שום קיום במסירתו לציבור, מאחר שמעולם לא נעשה שמן אחר חוץ ממה שעשה משה פג. לכן מסתבר, שאם למדנו מקטורת שהמפטם את השמן למוסרו לציבור פטור, יש לפרש פטור זה בבחינת דון מינה ואוקי באתרה. לכן פסק הרמב"ם שאין הפטור משום שעשאו למוסרו לציבור דווקא, אלא משום שלא עשאו להימשח בו בעצמו, וממילא הוא הדין כשעשאו ליתנו לאחרים פג.

גדר עשייה
להימשח בשמן
המשחה

כאמור, משמע מהרמב"ם שפטום השמן אסור רק על מנת להימשח בו. ומכאן, שהעושה שמן המשחה להנאת עצמו, כגון לסוך את שאר גופו או להריח בו, פטור. כך נראה לדיין מהברייתא (ו, א): "המפטם את הקטורת וכו' להריח בה חייב". משמע שדין זה נוהג רק בקטורת, אך המפטם שמן המשחה להריח בו פטור. ובהסבר הדבר נראה, שרק להימשח בו חייב, משום שמשחה היא הקיום בשמן המשחה, ולכן החיוב הוא בעשיית שמן כעין שמן המשחה למשיחת עצמו. ממילא, המפטם את השמן ליתנו אחרים, שאינו קיום בשמן המשחה, אכן פטור.

גדר עשייה לריח
בקטורת

כעין זה מצאנו לגבי קטורת, שנאמר: "איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת מעמיו" (שמות ל', לח), ומשמע שרק המפטם להריח בה חייב. לפי מה שביארנו, יש לומר שעיקר הקיום של הקטורת הוא בריח^{פ"ד}. לכן מצאנו הוזה אמינא להוסיף דבש לקטורת, מפני שאין אדם יכול לעמוד בפני ריחה, אף על פי שדבש אינו אחד מסממני הקטורת^{פ"ה}. אך יש לציין שחז"ל לא למדו את פטור מפטם קטורת על מנת למוסרה לציבור מדיוק זה, אלא מהכתוב: "לא תעשו לכם" (שם, לז) — "לכם הוא דאסור אבל למוסרו לציבור פטור". וקשה, שהלוא מקרא מלא דיבר הכתוב "להריח בה"^{פ"ו}. ומדוע צריך דרשה כדי לפטור מי שאינו מפטם קטורת להריח בה?

יש לומר, שהפסוק "איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת מעמיו" עוסק בעונש כרת בלבד, ובזה חייב רק העושה להריח, משום שעיקר הקיום של הקטורת הוא הריח, כפי שביארנו. אך לגבי עצם האיסור, העושה קטורת שלא על מנת להריח בה עובר על איסור תורה^{פ"ז}. אמנם, חז"ל דרשו "לא תעשו לכם", ללמדנו שאין איסור תורה כלל במי שעושה קטורת על מנת למוסרה לציבור, אך על מנת ליתנה לאחרים אסור מן התורה.

ובזה שונה מפטם את השמן מעשיית קטורת, שבמפטם את השמן עצם האיסור אינו אלא בעשיית שמן על מנת להימשח בו, משום שעיקר הקיום של שמן המשחה הוא משיחה. נמצא, שהמפטם את השמן על מנת למוסרה לאחרים פטור. אולם, בקטורת הפטור אינו אלא בעל מנת למוסרו לציבור, כפי שביארנו.

שאינן חייבין אלא על סיכת שמן המשחה
שעשה משה בלבד.

עיינן ברמב"ם (הל' כלי המקדש פ"א ה"ה) שכתב: "ואין חייבין
אלא על סיכת שמן המשחה שעשה משה, שנאמר 'ממנו' — מזה
שנאמר בו 'שמן משחת קדש יהיה זה לי'". משמע שלולא דרשת
"ממנו", היה אפשר לחייב את הסך בשמן שפיטם יחיד. אך יש
להקשות, איזו קדושה יש בשמן שפיטם יחיד? וכי כל אחד ואחד
יכול לעשות שמן המשחה? לכאורה, מצוות עשיית שמן המשחה
חלה על הציבור כולו, ואין כל קדושה בשמן המשחה שפיטם יחיד,
וברור שהסך בו לא מעל.

ההווא אמינא
לחייב בסיכה
משמן המשחה
שפיטם יחיד

לכן נראה, שאיסור סיכה משמן המשחה אינו איסור מעילה בשמן
שחלה עליו קדושת שמן המשחה, כי אם איסור בפני עצמו על כל
סיכה משמן שנעשה במתכונת שמן המשחה. על איסור זה בא
הכתוב "ממנו", ללמדנו שאין מניעת סיכה כי אם מהשמן שעשה
משה פת.

איסור סיכה
איסור מעילה

אך יש לדון בזה ממה שלמדנו (ה, ב): "כשהוא מספר עולות
ויושבות בעיקרי זקנו. ועל דבר זה היה משה רבינו דואג: שמא
חס ושלום מעלתי בשמן המשחה; יצתה בת קול ואמרה: 'כטל
חרמון שיורד על הררי ציון', מה טל אין בו מעילה, אף שמן שיורד
על זקן אהרן אין בו מעילה. ועדיין אהרן היה דואג: שמא משה
לא מעל ואני מעלתי; יצתה בת קול ואמרה לו: 'הנה מה טוב ומה
נעים שבת אחים גם יחד', מה משה לא מעל אף אתה לא מעלתי".
מכאן נראה, שאיסור סיכה משמן המשחה הוא אכן איסור מעילה פט.

על כן נראה להסביר סוגיה זו לפי פירושו של רבנו גרשום,
שכתב: "ואחד הסך ממנו וכו' פטור אף על פי שמסרה זה לציבור".
לדעת רבנו גרשום, קדושת שמן המשחה הייתה חלה גם על שמן
שפיטם יחיד ומסר לציבור, אילולא הייתה מוגבלת לשמן שעשאו
משה. הלוא כך הוא הדין לגבי קטורת, הכשרה כאשר עשאה יחיד
ומסרה לציבור. וכך מצאנו לגבי בגדי כהונה, כלי שרת וקורבנות
ציבור, הכשרים כאשר יחיד מוסרם לציבור, כמו שפסק הרמב"ם
(הל' כלי המקדש פ"ח ה"ז): "ויחיד שהתנדב בגד מבגדי כהונה
מוסרו לציבור ומותר; וכן כל כלי השרת ועצי המערכה שמסרן

קדושה בשמן
שפיטם יחיד

יחיד לציבור הרי הן כשרין; אף כל קרבנות הציבור שהתנדב אותן יחיד משלו כשרים, ובלבד שימסרם לציבור".

שמן המשחה שעשה משה בלבד.

מניית עשיית שמן
המשחה כמצווה

הרמב"ם בהלכות כלי המקדש (פ"א ה"א) מונה את עשיית שמן המשחה בכלל תרי"ג מצוות: "מצות עשה לעשות שמן המשחה שיהיה מוכן לדברים שצריכין משיחה בו, שנאמר: 'ועשית אותו שמן משחת קדש' צא. אך תוך כדי דיבור הוסיף: 'ומעולם לא נעשה שמן אחר חוץ ממה שעשה משה' (שם ה"ה). וכבר הקשו על הרמב"ם, ממה שכתב בספר המצוות (שורש שלישי), שרק מצוות הנוהגות לדורות נמנות בכלל תרי"ג מצוות צב.

גדר מצוות עשיית
השמן

ייתכן לומר, שמצווה זו אינה רק על עשיית שמן המשחה, אלא גם על קידוש אותם הדברים שמצווה לקדשם בשמן צי. והרי דין הקידוש נהג לדורות, כמו שלמדנו: "כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן; מכאן ואילך עבודתן מחנכתן" (יומא יב, ב). ולגבי הכהן הגדול, כתב הרמב"ם: "בבית שני שלא היה שם שמן המשחה, היה כהן גדול מתרבה בלכישת בגדים בלבד, שהיה לובש בגדי כהונה גדולה" (הל' כלי המקדש פ"א ה"ח) 63. לכן, אם הקידוש בכלל מצוות שמן המשחה, הרי היא מצווה שנוהגת לדורות.

עוד אפשר לתרץ, שהמצווה היא שיהיה לנו שמן, ולא עצם עשייתו. השמן שעשה משה אמנם נגנז, אך הוא עדיין קיים בזמן הזה, כמו שלמדנו (ה, ב): "וכי נס אחד נעשה בשמן המשחה? והלא נסים הרבה נעשו בו מתחלתו ועד סופו; תחלתו לא היה אלא י"ב לוג, ובו נמשח המשכן וכליו ואהרן ובניו כל שבעת ימי המלוואים, ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים, וכולו קיים לעתיד לבא, שנאמר 'שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם' — זה בגימטריא י"ב לוגין". ממילא, גם לדורות אנו מקיימים את המצווה שיהיה לנו שמן המשחה, על ידי השמן שעשה משה במדבר שנגנז צד.

63 יש לציין, שבפרק א מהלכות כלי המקדש, העוסק במצוות עשיית שמן המשחה, הרמב"ם הביא גם את דיני קידוש בזמן הזה. אחר שנגנז השמן שעשה משה.

ועוד נראה, על פי מה שכתב הרמב"ם עצמו בגדר מצוה שאינה נוהגת לדורות. הרי הרמב"ם (הל' מלכים פ"ה ה"ד) מנה את המצווה להחרים שבעת העממים, אף על פי שלמעשה אי-אפשר לקיים מצוה זו לדורות, מאחר שכבר אבד זכרם. ועיין בספר המצוות (מ"ע קפז) שכתב: "ואולי יחשוב חושב שזאת מצוה שאינה נוהגת לדורות, אחר ששבעה עממין כבר אבדו. וזה אמנם יחשוב אותו מי שלא הבין ענין נוהג לדורות ואינו נוהג לדורות; וזה כי הצווי שנגמר בהגיע תכליתו, מבלתי שיהיה זה תלוי בזמן ידוע, לא יאמר בו אינו נוהג לדורות, אבל הוא נוהג בכל דור שימצא בו אפשרות הדבר ההוא וכו' מפני שאלה המצוות אינן נקשרות בזמן ולא במקום מיוחד כמו המצוות המיוחדות במדבר או במצרים, אבל הם נקשרות בו כל זמן שימצא שיהיה אפשר בו הצווי ההוא. ובכלל הנה ראוי לך להבין ולדעת ההבדל אשר בין המצוות ובין הדבר שנצטוונו עליו, כי פעמים הרבה תהיה המצוה נוהגת לדורות, אבל יהיה הדבר שנצטוונו עליו כבר נעדר באחד מן הדורות, ולא בהעדר הדבר שנצטוונו עליו תשוב המצוה אינה נוהגת לדורות". לדעת הרמב"ם, רק מצוה שעצם הציווי עליה מוגבל לזמן מסוים היא בכלל מצוה שאינה נוהגת לדורות. אבל אם הציווי אינו מוגבל בזמן, אלא ששינוי המציאות גורם לכך שאי-אפשר לקיים את המצוה, כגון שהדבר שנצטוונו עליו כבר אינו קיים, אף על פי שבפועל לא ניתן לקיים את המצוה, אין זה בכלל מצוה שאינה נוהגת לדורות.

ובכן, מסתבר שגם מצוות עשיית שמן המשחה היא מצוה הנוהגת לדורות. ואף על פי שאין היא נוהגת בזמן הזה, אין זה משום הגבלת זמן בגוף המצוה, כי אם בגלל שכל עוד נשאר משמן המשחה שעשה משה, אין אנו מצווים לעשות עוד צ"ה. והרי ראינו שהשמן שעשה משה במדבר, מעולם לא כלה. ממילא, בפועל אנו פטורים ואף נמנעים מעשיית שמן המשחה בזמן הזה⁶⁴, אף על פי שעצם הציווי נוהג לדורות צ"ה.

64 אמנם, יש לבאר מדוע לא נצטוונו לעשות עוד שמן משחה, מאחר שהשמן שעשה משה נגזז. ושמא יש לבאר על פי מה שכתוב במדרש רבה (שמות, פרשה טו, פסקה כד): "משה קדש את המשכן. ואת כל כליו מי היה מקדשם, יכול היה משה לבא ולקדשן, אלא מה היו עושין, היה הכהן מקבל בו דבר של קדש והכלי מתקדשת, כשם שקדש משה בדם המזבח או יין נסך או מנחה, מערה בכלי חול וכלי חול מתקדש". על פי מדרש זה, משה רבנו הוא המקור של קדושת המקדש

ומאי 'בד בבד' אמר רבינא: שלא יניח משקל
במשקל וישקול.

הצורך בשקילה
חדשה כנגד
הברזל

רש"י פירש: "שישקול כל בשם ובשם כנגד הברזל, ולא ישקול
במניין דמר דרור ויחזור וישקול קדה כנגד מר דרור". אפשר להסביר
דין זה, על פי מה שלמדנו שבהכרע הוא שוקל⁶⁵. נמצא, שאם
ישקול בשמים נגד בשמים, תהיה הכרעה מיותרת, שהרי כאשר שקל
הבשמים נגד המשקל הוסיף והכריע, ועכשיו ששוקל נגד הבשמים
מוסיף הכרעה על ההכרעה. ועוד, הרי צריך משקל מדויק, ועל
משקל זה האדם מוסיף בהכרעה. אך אם שוקל נגד הבשמים, אין
המשקל מדויק וחסר דין משקל.

וכלי השרת. על כן, על מנת לקדש כלים נוספים, היו מערים לתוכם קודשים
שהוקדשו על ידי כלי השרת שמשה רבנו קידשם. נמצא, שגם כלים אלו קיבלו את
קדושתם ממשה רבנו. וזה לשון הרמב"ם בספר המצוות (מ"ע לה): "כי בבאור
אמרו בספרי שבמשיחתן של אלו, רוצה לומר כלי המשכן, הוקדשו כל הכלים
לעתיד לבא, אמר ית' שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם" (ראה ספרי,
פרשת נשא, פיסקא מד). אך בנוגע לכהנים גדולים לא ניתן להמשיך את הקדשת
משה בדרך זו. על כן, לכתחילה יש לקדשם בשמן המשחה שעשה משה במדבר,
ועל ידי כך מקור קדושתם הוא משה. ייתכן שמשום זה לעולם לא נצטוונו לעשות
שמן חוץ מזה שעשה משה.

65 מסתבר שדין הכרעה שייך רק במשקל ולא במדות. לכן נראה, שדין גרושה אינו
דין הכרעה, אלא שכל דבר שנכנס לתוך הכלי מתקדש. והנה, בגדר דין הכרעה,
עיי' אבן עזרא (שמות ל', כג), שכתב: "וטעם החצאים לא אבין, כי אין מנהג בכל
ארץ ישמעאל להוסיף על כל דבר שישקל אפילו כמשקל חרדל". האבן עזרא הבין
שהכרעה אינה נדבה, כי אם דרך המוכרים המוסיפים על המשקל כדי להכריע.
לכן הקשה האבן עזרא על דין הכרעה, משום שבזמנו לא היה דרך המוכרים להכריע
אפילו כמשקל החרדל. אך נראה לפרש דין הכרעה באופן אחר. הרי במשקלות
אי-אפשר לצמצם, ולכן צריך להכריע כדי שלא להפסיד את הקודש. השיטה שיש
לשקול עין בעין סוברת שעל אף שאי-אפשר לצמצם, לא ניתנה תורה למלאכי
השרת, ולכן אפשר לסמוך על תפיסת העין האנושית. ואפשר שיש נפקא מינה לגבי
קטורת. אם דין הכרעה הוא דין במשקל משום שאי-אפשר לצמצם, הוא הדין
בקטורת. אך אם זה הוספה, כדרך המוכרים, לכאורה אין זה שייך אלא בשמן
המשחה, אך בקטורת, שהיא קרבן, תוספת אסורה מדין חולין בעזרה. וכזה יש
לפרש מה שכתב הרמב"ם (הל' כלי המקדש פ"ב ה"ב) לגבי פיתום הקטורת: "והם
שעושין אותה במשקל מכוון". וצריך עיון, מה בא הרמב"ם ללמדנו, שהרי אין הוא
פוסק ששמן המשחה צריך הכרע, ומדוע דרש דיוק רק בקטורת? אך לפי מה
שנבאר, שתוספת בקטורת יש בה משום חולין בעזרה, הקפדת הרמב"ם על משקל
מכוון עולה כהוגן.

עוד יש לפרש, שמשקל אינו רק מדין בירור, על מנת שנערב את הכמות הנכונה של כל בשם. הרי כתוב בתורה: "ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור חמש מאות וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים וקנה בשם חמשים ומאתים וקדה חמש מאות בשקל הקדש" (שמות ל', כג-כד). ויש להבין מדוע לא כתוב קנמן בשם חמש מאות^{צו}. והנראה בזה, ששמן המשחה אינו עשוי מחמשה מרכיבים, דהיינו בשמים ראש, מור, קנמן בשם, קנה בשם וקדה, כי אם מששה מרכיבים. כלומר, יש להביא חמישים ומאתים שקלים של קנמן בשם ועוד חמישים ומאתים של קנמן בשם. הרי לנו, שכל מרכיב צריך משקל נפרד על מנת להגדירו כמרכיב בפני עצמו. ובכן, אם למשל ישקול חמישים ומאתים קנמן בשם נגד המשקל, ואז ישקול עוד חמישים ומאתים נגד הקנמן בשם שכבר נשקל, אין כאן אלא משקל אחד, ונמצא שחסר אחד ממרכיבי שמן המשחה.

ה, ב

ובו נמשח המשכן וכליו ואהרן ובניו

לפי פשוטם, דברי הברייתא מורים שמיחת בני אהרן הייתה דומה למשיחת אהרן. אך יש לעיין בזה, שהרי משיחת אהרן מפורשת במקרא, הן בציווי (שמות כ"ט, ז) והן בשעת מעשה (ויקרא ח', יב), ובשני מקומות אלו אין זכר למשיחת בניו. ועיין ברמב"ן (שם), שכתב: "ולא הזכיר בכאן משיחת בניו, כי בידוע שעשה להם כאשר עשה לאביהם, כאשר נצטווה 'ומשחת אותם כאשר משחת את אביהם' (שמות מ', טו), וכלל זה במה שאמר בבנים 'כאשר צוה ה' את משה'. והנראה בעיני, כי לא הייתה משיחת הבנים ביציקת שמן על ראשם, כי לא נאמר זה אלא באהרן, ויצקת על ראשו ומשחת אותו, ולא הזכיר שם משיחת הבנים כלל, שלא הייתה ביציקה כמוהו, ויתכן שלא הייתה בבנים משיחה זולתי ההזאות שהזה משמן המשחה על בניו ועל בגדיהם". הרי שהביא הרמב"ן שתי דעות, אם משיחת הבנים הייתה כעין משיחת אהרן, או שמא משיחה המוזכרת לגבי הבנים לא הייתה אלא הזאה.

משיחת בני אהרן

ועיין ברמב"ן (ויקרא י', ו), שהסביר מדוע נמנעו אלעזר ואיתמר מלהיטמא לנדב ואביהו ומלפרוע ולפרוס: "ומשה הזהירם מכל זה הוראת שעה וכו' והנה בני אהרן הכהנים המשוחים, אף על פי

דין משוח מלחמה בבני אהרן

שהם כהנים הדיוטים, עשה דינם בימי המלואים כדין משוח מלחמה לדורות, שהוא אינו פורע ואינו צח פורם ולא מיטמא לקרובים ככהן גדול וכו' ואפשר שיהיה זה כל ימיהם באלעזר ואיתמר, שיהיה דינם כמשוח מלחמה בעבור שנמשחו בשמן המשחה, ויהיה זה טעם כי שמן משחת ה' עליכם⁶⁶. סברת הרמב"ן, שלא לעזר ולאיתמר היה דין משוח מלחמה, מובנת לפי הדעה הראשונה שבני אהרן נמשחו בשמן המשחה כמו אהרן. אך יש לדון אם הדברים נאמרו אף לפי הדעה השנייה המובאת בפירושו, שמשח לא יצק את שמן המשחה על ראשי בני אהרן, והם לא נמשחו כמו אביהם. לפי דעה זו, משיחת בניו המוזכרת בסוגייתנו לא הייתה אלא הזאה; ויש לברר אם גם הזאה זו יכולה הייתה להעניק לבני אהרן דין משוח מלחמה.

תנו רבנן: ויקח משה את שמן המשחה
וימשח את המשכן וגו'

קידוש מחיצות
במשכן ובמקדש

מבואר כאן, שקידוש מחיצות המשכן נעשה בשמן המשחה. אך בנוגע למקדש, שנינו בשבועות (יד, א): "שאיין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא ואורים ותומים וסנהדרין של שבעים ואחד ובשתי תודות ובשיר; ובית דין מהלכין ושתי תודות אחריהן וכל ישראל אחריהן". הרי שלא קידשו את מחיצות המקדש בשמן המשחה, כמו שעשו במשכן. ומאידך, משה רבנו לא קידש את המשכן בשתי תודות ושיר, כי אם בשמן המשחה. ויש לבאר הבדל זה.

קדושת מקום
וקדושת מחיצות

ונראה פשוט, שהמשכן שונה מהמקדש בעצם דין קדושתו. קדושת המקדש היא קדושת מקום, ואילו במשכן לא הייתה כל קדושת מקום⁶⁷. אילו הייתה במשכן קדושת מקום, המקום שבו עמד המשכן היה נשאר בקדושתו גם לאחר שנסע המשכן משם. ועוד, הרי יש מי שסובר שלחם הפנים לא נפסל בשעת המסעות: "דכתיב 'ונסע אהל מועד', אף על פי שנסע אהל מועד הוא" (מנחות צה, א). ומכאן, שהמשכן נשאר בקדושתו גם בשעת נסיעה. ואילו בקדושת מקום אנו עוסקים, בשעת נסיעת המשכן אין מקום לקדושה זו.

66 עיין עוד בהשגת הראב"ד, הל' כלי המקדש פ"ב ה"ה, ובהשגת הרמב"ן לספר המצוות. ל"ת קסג.

אוצר החכמה

ובכן, מסתבר שבמקדש לא היה צורך למשוך את המחיצות ולקדשן בקדושת הגוף, שהרי תוך המחיצות היה קדוש מדין קדושת מקום, שהתקדש בקדושת מקדש על ידי תודות ושיר. אך במשכן, שלא היה קדוש בקדושת המקום, היה צורך לקדש את המחיצות עצמן בקדושת הגוף על ידי משיחה, שהרי כל קדושת המשכן הייתה קדושה של תוך המחיצות, מעין קדושת כלי שרת המקדש את מה שבתוכו.⁷⁶

מלכי בית דוד מושחין ואין מלכי ישראל מושחין.

לגבי שאול המלך כתוב: "ויקח שמואל את פך השמן ויצק על ראשו" (שמ"א י', א). ועיין ברד"ק, שכתב: "את פך השמן — לא היה זה השמן המשחה, כי לא היו מושחים ממנו אלא מלכי בית דוד, אבל שמן אפרסמון היה, ואמרו: שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותן, דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן". בפירוש זה, הסביר הרד"ק את מה שלמדנו: "רמה קרני", ולא רמה פכי, דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותם, שאול ויהוא שנמשחו מן הפך לא נמשכה מלכותם" (ו, א). ויש להבין, במה שונה משיחת קרן משיחת פך. אמנם, לפי הרד"ק, מלכות דוד ושלמה נמשכה משום שנמשחו בשמן המשחה, ולא משום שנמשחו בקרן, שהרי לדעתו רק מי שנמשח בקרן נמשח בשמן המשחה; אך מי שנמשח בפך, כגון שאול ויהוא, לא נמשח אלא בשמן אפרסמון. ובטעם חילוק זה, יש להסביר ששמן המשחה אסור במעילה⁷⁷, ולכן נזהרו מאוד בשימוש. לפיכך השתמשו בקרן, משום שהוא כפוף וצווארו צר, ורק מעט שמן מטפטף ממנו. אך בשמן אפרסמון אין קדושה, ולכן לא נזהרו בו, ושפיר יכלו להשתמש בפך.

משיחה בשמן המשחה ובשמן אפרסמון

אך עיין ברש"י (ד"ה ולא), שפירש שרק את מלכי ישראל שמלכו לאחר מלכות דוד לא היו מושחים, אך שאול שקדם לה אכן נמשח בשמן המשחה; וכך כתבו תוספות (ד"ה מלכי). וכך משמע מהרמב"ם (הל' מלכים פ"א ה"ז), שהביא את משיחת שאול כמקור לכך שמושחים מלך בשמן המשחה: "כשמעמידין המלך מושחין אותו בשמן המשחה, שנאמר ויקח שמואל את פך השמן ויצק על ראשו וישקהו".

משיחת מלכי ישראל לפני מלכות דוד

משיחה והענקת
המלכות למלך
ולזרעו

אך יש לדון בשיטת הרמב"ם, שמשיחת שאול הייתה בשמן המשחה, ממה שכתב: "ומאחר שמושחין המלך, הרי זה זוכה לו ולבניו עד עולם, שהמלכות ירושה, שנאמר 'למען יאריך ימים על ממלכתו' הוא ובניו בקרב ישראל" (שם). משמע שהמשיחה אינה משום עצם מינוי של המלך, אלא עבור הירושה של המלכות לו ולבניו. ונמצא, שלפי הרמב"ם עצם מינוי המלך נעשה בפה, והמשיחה באה כדי שיזכה במלכות לו ולבניו עד עולם. לפי הבנת הרמב"ם, מובן מדוע מלך בן מלך אינו זקוק למשיחה, משום "שהמלכות ירושה למלך לעולם" (הל' כלי המקדש פ"א הי"א). אך יש להקשות, מדוע משחו את שאול בשמן המשחה, אף על פי שלא הייתה ירושה למלכותו? ואשר נראה בזה, שהמצוה "שום תשים עליך מלך" אינה רק למנות מלך, כי אם להעניק המלכות לו ולזרעו, כמו שכתוב (דברים י"ז, כ) "למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל"⁶⁷. לכן, בשעת מינוי שאול, משחו אותו בשמן המשחה מדין מינוי מלך הכולל גם את זרעו, אף על פי שעתידה הייתה המלכות להיקרע מעל זרעו.

שתי הלכות
במשיחת מלך

והנה, הרמב"ם הביא הרבה מדיני משיחת מלך פעמיים — בהלכות כלי המקדש ובהלכות מלכים. ומכאן נראה, שיש שתי הלכות במשיחת מלך. בהלכות מלכים, הרמב"ם דן בדיני משיחת המלך עצמו, ואילו בהלכות כלי המקדש הוא מביא את דיני משיחת מלך משום שיש בו קיום בשמן המשחה. ובכן, אם ישתמש בשמן המשחה שלא על פי דיני משיחה, לא זו בלבד שלא קיים משיחת המלך כמצוותה, אלא אף מעל בשמן המשחה.

משיחה על
המעין

לאור זה, יש לעיין במה שלמדנו: "אין מושחין את המלכים אלא על המעין, כדי שתימשך מלכותו". אמנם לפי פשוטו, אין זה אלא סימן, כפי ששמע מהמשך הסוגיה; אך הרמב"ם הביא גם את דין זה פעמיים. לכן נראה, שדין משיחה על המעין אינו רק מדין סימן, אלא יש בו קיום בשמן המשחה. לפי מה שביארנו, יש לומר שלפי הרמב"ם המשיחה היא כדי שיזכה המלך במלכותו לו ולזרעו, ולכן המשיחה עצמה צריכה להראות על המשכיות. הרי לנו,

⁶⁷ כלומר, לפי הרמב"ם אין פסוק זה מתפרש כהבטחה, אלא כחלק מעצם דין מינוי המלך.

שמיחת המלך על המעיין היא מדיני המשיחה עצמה, ורק בדרך זו מתקיים דין משיחת מלך כמצוותה⁶⁸.

^{אוצר החכמה}

עוד למדנו: "ולא כל דבעי מלכא מורית ליה מלכותא". ומכאן, שיש רשות למלך לקבוע איזה מבניו ימלוך תחתיו. וכן מצאנו בדוד, שהמליך את שלמה במקום אדוניהו. אך יש להקשות, שאם מלכות ירושה היא, כיצד יכול המלך להוריש את המלוכה לבן בין הבנים? וכי נאמרה סוגיה זו רק לפי רבי יוחנן בן ברוקה, הסובר שאב יכול לבחור להוריש לבן אחד מבניו (בבא בתרא קל, א)? לכאורה, הבכור יורש את המלוכה אם הוא ממלא מקום אבותיו, ועל בית דין לפסוק את השאלה אם הבן ממלא מקום אביו או לא; ואיזו זכות יש לאב להוריש את המלוכה לבן מסוים בין בניו?⁶⁹

קביעת היורש
במלוכה

אולם, לפי מה שביארנו, אפשר להבין במה שונה דין ירושת המלך מירושת נחלות. בירושת נחלות אין ליורש כל זכות בנכסי המוריש מחיים, ואין למוריש כל זכות בנכסיו לאחר שימות. בשעת מיתת הנכסים עוברים מעצמם מהמוריש אל היורש, ולכן אין המוריש יכול לקבוע דבר לגבי הורשת נכסים לבניו. אך מלך זוכה במלכות לא רק לעצמו, אלא גם לבניו אחריו, ובחיייו יש לו זכות במלכות בנו. ממילא, המלך יכול להוריש את המלכות⁶⁹. ולא זו בלבד, אלא המלך יכול למנות את בנו בעודו חי, כמו שמצאנו בדוד.

בין ירושת מלכות
לירושת נחלה

על פי זה, יש לפרש מדוע הכריזה בת שבע: "יחי אדוני המלך דוד לעולם" (מל"א א', לא) בשעה שנשבע דוד להושיב את שלמה על כסאו בעודו חי. לפי מה שביארנו, יש להסביר שעל ידי מינוי שלמה, מלכות דוד עצמה נמשכת. וכך יש לפרש את שאנו אומרים

68 אמנם, מצאנו שיהוידע הכהן משח את יהואש בבית המקדש ולא על יד המעיין (מל"ב י"א, יב). אך שם עיקר המשיחה הייתה מפני המחלוקת, והיה צורך שהמשיחה תפורסם בכל ישראל; והמקום שיהוידע יכול היה למשוח את יהואש בפני ישראל בלי עתליה היה במקדש. לכן, המקדש היה המקום הראוי למשיחה זו.

69 יש לעיין בירושת שאר שררות, אם היא כעין ירושת המלכות, הנלמדת מ"הוא ובניו בקרב ישראל" הכתוב בפרשת המלך, או שמא היא תלויה בדיני ירושה של פרשת פנחס. נראה שדין שימור המלוכה לבן קטן (רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ז) שייך רק במלך, ולא בשאר שררות.

בסדר קידוש לבנה "דוד מלך ישראל חי וקיים" קה — מלכות דוד היא לעולם. ולגבי מלך המשיח כתוב: "ועבדי דוד מלך עליהם" (יחזקאל ל"ז, כד), משום שזכות מלך המשיח במלכות באה מדוד המלך, שזכה במלכות לו ולזרעו עד עולם.

משנגנו ארון, נגנו צנצנת המן וצלוחית שמן המשחה ומקלו של אהרן שקדים ופרחים⁷⁰ וכו' ומי גנוז, יאשיה מלך יהודה גנוז, שנאמר: 'ויאמר המלך אל הכהנים תנו את ארון הקדש'

אוצר החכמה

הארון וקדושת
המקדש

מכאן מוכח, שעל אף שהמשכן נקרא משכן העדות על שם הלוחות שבארון, קדושת המקדש אינה תלויה בארון הברית; שהרי אילו היה הארון מעכב בקדושת המקדש, כיצד גנוז יאשיהו את הארון וביטל על ידי כך את קדושת המקדש? וכך לכאורה נראה פשוט, שהרי בתקופת בית שני לא היה ארון כלל.

המטמוניות

אך יש מקום לדון בזה, ממה שכתב הרמב"ם (הל' הבחירה פ"ד ה"א): "ובעת שבנה שלמה את הבית, וידע שסופו ליחרב, בנה בו מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות,

⁷⁰ צנצנת המן ומטהו של אהרן נגנוז עם הארון, מפני שמקומם הוא בקודש הקודשים לפני הארון. אך צריך עיון מדוע נגנוז שמן המשחה; שהרי לא מסתבר כלל ששמן המשחה היה מונח בקודש הקודשים, וכל פעם שהיו זקוקים לו, היו צריכים להיכנס אל הקדש פנימה.

ונראה, שעל אף ששמן המשחה לא היה מונח בקודש הקודשים, כך נאמרה ההלכה, שכאשר גונזים את הארון, גונזים את שמן המשחה עמו (כך משמע מרש"י בהוריות יב, א ד"ה אתיא). הלוא שמן המשחה העניק מעלה לקדושת הכהן הגדול, כמו ששנינו (מגילה ט, ב): "אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות". ומכאן, שעל אף שאפשר לחנך כהן גדול על ידי ריבוי בגדים לחוד, אין קדושתו כקדושת כהן גדול שנמשח בשמן המשחה. ואפשר, שמעלת קדושת כהן גדול שנמשח בשמן המשחה אינה אלא כאשר ארון הברית במקומו; ולאחר שנגנוז הארון, גם קדושת הכהן הגדול פגומה היא. לכן, כאשר גנוז את הארון, לא הייתה תועלת במשיחת הכהן הגדול בשמן המשחה, וממילא גנוז גם את שמן המשחה יחד עם הארון.

לגבי עצם דין גניזת השמן, אפשר להוסיף על פי מה שלמדנו: "וכלו קיים לעתיד לבא, שנאמר 'שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם'". ומכאן, שמסורה הייתה בידם ששמן המשחה שעשה משה קיים הוא לעולם. ואולי משום כך גנוז יאשיהו עם הארון, כדי שהשמן לא יעלם בזמן החורבן.

ויאשיהו המלך צוה וגנזו במקום שבנה שלמה, שנאמר: 'ויאמר ללויים המבינים לכל ישראל הקדושים לה' תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דויד מלך ישראל אין לכם משא בכתף⁷¹ עתה עבדו את ה' א-להיכם וגו'". הרמב"ם דייק ממה שציין הכתוב "בבית אשר בנה שלמה בן דויד" (דה"ב ל"ה, ג), בפסוק שהוא המקור לגניזת הארון, ששלמה עצמו הוא שבנה את המטמוניות לגנוז בהם את הארון. על כורחנו, שהמטמוניות הן חלק מתבנית המקדש, על פי הכתוב: "הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכות התבנית" (דה"א כ"ח, יט) קי.

אמר החכם

לפי זה, ייתכן שהמטמוניות אכן נחשבות למקום הארון, ויש להן קדושת קודש הקודשים. ועיין ביומא (נב, ב), ששנינו: "עד שהוא מגיע לארון". ובסוגיה שם למדנו: "במאי עסקינן, אילימא במקדש ראשון, מי הוה פרוכת, אלא במקדש שני, מי הוה ארון וכו' לעולם במקדש שני, ומאי הגיע לארון — מקום ארון". לפי פשוטו, מקום ארון פירושו המקום המיועד לארון, משום שיש לו דין קדושת מקום הארון, אף על פי שהארון בפועל אינו שם. אך לפי מה שהצענו, יש לומר שהיה למקום הארון דין קדושת ארון, מפני הארון שהיה גנוז במטמוניות שבמקדש. לפי זה, הארון תמיד היה במקדש, ואין להוכיח מגניזת הארון במטמוניות שבנה שלמה שיש קדושת המקדש בלי הארון, שהרי יאשיהו גנז את הארון בתוך המטמוניות שהיו חלק מתבנית המקדש.

תני חדא: בתחלה מציק שמן על ראשו ואחר כך נותן לו שמן בין ריסי עיניו; ותני אחריתי: בתחלה נותן לו שמן בין ריסי עיניו ואחר כך מציק לו שמן על ראשו

בהסבר מחלוקת זו למדנו: "איכא למאן דאמר משיחה עדיפא, ואיכא למאן דאמר יציקה עדיפא. מאי טעמא דמאן דאמר יציקה

משיחה ויציקה

71 בירושלמי בשקלים (פ"ו ה"א) למדנו: "אין לכם משא בכתף" - אמר להם: אם גולה הוא עמכם לבבל, אין אתם מחזירין אותו עוד למקומו". מרש"י בכריתות (ד"ה תנו) משמע, שאין מחזירים הארון מבבל משום שצריך להשיאו בכתף, ואי-אפשר להשיאו בכתף מבבל עקב המרחק מהמקדש. אך ניתן לפרש, שכל הנבואה של שיבת ציון מותנית בכך שהארון לא יגלה עמם לבבל אלא יישאר בירושלים.

עדיפא, שנאמר 'ויצק משמן המשחה על ראש אהרן'; ומאן דאמר משיחה עדיפא, קסבר — שכן נתרבה אצל כלי שרת". אך יש לתמונה על מאן דאמר משיחה עדיפה — מה עניין משיחת כלי שרת לכאן? ועוד, הרי מקרא מלא דיבר הכתוב: "ויצק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח אתו לקדשו" (ויקרא ח', יב), ומשמע שיציקה קודמת למשיחה.

משיחת כהן ומלך

יש לעיין עוד בדין משיחה ממה שלמדנו בברייתא, שהשתמשו בשמן המשחה כדי למשוח הן כוהנים גדולים והן מלכים. בנוגע לכוהן גדול, משיחה בשמן המשחה מפורשת בתורה: "והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבש את הבגדים" (ויקרא כ"א, י). אך בנוגע למלך, משיחה נזכרת בדברי הנביאים, ואילו בתורה אין היא נזכרת כלל. ועוד, אם המלכה מפני המחלוקת באמת זקוקה לשמן המשחה, כיצד המליכו את יהואחז בשמן אפרסמון לאחר שנגזו שמן המשחה? מאידך, אם שמן אפרסמון כשר למשיחה בדיעבד, מדוע לא השתמשו בשמן זה למשיחת כוהנים גדולים לאחר שנגזו שמן המשחה?

מינוי וקדושה

והנה, מצאנו משיחה שפירושה מינוי: "ובאת ומשחת את חזאל למלך על ארם ואת יהוא בן נמשי תמשח למלך על ישראל ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא תחתיו" (מל"א י"ט, טו-טז). ברור שלא שייך דין משיחה במלך ארם, ואין כוונת משיחה כאן אלא מינוי חזאל, ומינוי זה לא נעשה על ידי שמן, כי אם על ידי דיבור, כמו שכתוב: "ויאמר אלישע הראני ה' אתך מלך על ארם" (מל"ב ח', יג). גם בנביא אין דין משיחה, ואין כוונת המקרא אלא למינוי אלישע שנעשה על ידי אדרתו של אליהו, כמו שנאמר: "וילך משם וימצא את אלישע בן שפט והוא חרש שנים עשר צמדים לפניו והוא בשנים העשר ויעברו אליהו אליו וישלך אדרתו אליו" (מל"א י"ט, יט) קח.

לפי זה, מסתבר שגם יסוד דין משיחה שנאמר במלך הוא מדין מינוי קט, ואינו דין בפני עצמו של משיחה כמו משיחת המשכן וכליו ומשיחת הכהן הגדול. לפי דרכנו, אנו מבינים כיצד המליכו את יהואחז בשמן אפרסמון, שהרי לא בדין משיחה אנו עוסקים, כי אם בדין מינוי. לגבי דין מינוי, די לנו בשמן אפרסמון, כמו במשיחת יהוא בן נמשי שהיה ממלכי ישראל. אילו בדין משיחה היינו

עוסקים, אין כל מקום לשמן אפרסמון; ומעולם לא השתמשו בשמן זה לכהנים גדולים או לכלי שרת לאחר שנגנו שמן המשחה.

משיחת כהן גדול נועדה לקדושה, והרי היא כמשיחת כלי שרת, שודאי אינה מדין מינוי כי אם מדין קדושה. אמנם, יש להוסיף לכך את ביאורו של א"ז רבנו חיים זצ"ל ק', על מה ששינונו בנזיר (מז, א): "יטמא נזיר שאין קדושתו קדושת עולם, ואל יטמא כהן גדול ק"א שקדושתו קדושת עולם". לפי פשוטו משמע שקדושת כהן גדול קדושת עולם היא. אך עיין בתוספות ביומא (יב, ב. ד"ה כהן גדול), שהביאו בשם הירושלמי שכהן גדול מתמנה בפה ומסתלק בפה. רבנו חיים זצ"ל הסביר שבנוסף לקדושת כהן גדול, יש גם דין של מינוי כהן גדול. קדושת כהן גדול היא אכן קדושת עולם, כפשטות המשנה בנזיר. מאידך, דינו של הירושלמי, שכהן גדול מתמנה בפה ומסתלק בפה, נאמר רק לגבי מינויו. אם כן, אפשר לסלק כהן גדול ממינויו, אך קדושתו עומדת בעינה; ונמצא שדינו כמו משוח מלחמה, שיש לו קדושת כהן גדול בלי מינויו⁷². אמנם, אין שום קיום במינוי לבד בלי קדושת כהן גדול, שהרי אינו כהן גדול כלל.

לאור זה, פירוש סוגייתנו עולה כמין חומר. הלוא לגבי משיחת מלך, כתוב בספר שמואל (שמ"א י', א): "ויקח שמואל את פך השמן ויצק על ראשו וישקהו ויאמר הלוא כי משחך ה' על נחלתו לנגיד". מכאן, שיציקה היא מדין מינוי, ולכן יצק שמואל שמן על ראשו של שאול על מנת למנותו. אך משיחה היא מדין קידוש⁷³, שהרי מצאנו שמשחו את כלי השרת כדי לקדשם. לכן נראה, שמי שסובר שיציקה עדיפה סובר שיש להקדים את מינוי הכהן הגדול להקדשתו, על פי הכתוב "ויצק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח אותו לקדשו", אף על פי שאם לא ימשיך לקדש את הכהן הגדול, לא יהיה שום קיום במינויו. אבל מי שסובר שמשיחה עדיפה חולק עליו, וטוען שיש להקדים את קדושת כהן גדול למינויו, שהרי קדושת כהן גדול יכולה להתקיים בלי מינוי, כמו במשוח מלחמה, אך בלי קדושה אין כל משמעות למינויו של הכהן הגדול.

72 דינו שעובד בד' בגדים, אך אסור באלמנה ואינו נטמא לקרובים.

73 אפשר שרמז יש בדבר. מינוי נעשה ביציקת השמן על הראש, משום ששררה וקוקה לתבונה; אך משיחה היא על ריסי עיניו, משום שכדי להיות קדוש, אסור לסור אחרי העינים.

על פי זה אנו מבינים את שלמדנו: "ואפי' כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה, ואין מושחין מלך בן מלך" ק"ב. הרי במלך, שמשחתו אינה אלא מדין מינוי, אין צורך למשוח מלך בן מלך, משום שמינויו בא לו מכוח זכות הירושה⁷⁴. אך משיחת כהן גדול אינה רק מדין מינוי, אלא גם מדין קדושה, וכדברי הגמרא: "קא משמע לן דאפילו מבניו, ההוא דמשח הוי כהן גדול, ואי לא משח לא הוי כהן גדול". ולכן, אף כאשר אין צורך למנות כהן גדול בן כהן גדול, שהרי גם בכהונה גדולה שייכת ירושה, עדיין צריך למושחו על מנת לקדשו.

והנה, על אף שמשחת מלך נועדה רק לשם מינוי כמו שביארנו, עדיין יש לחקור אם חל דין קדושת מלך בעקבות מינוי זה. הרי מצאנו שמלך מצווה במצוות נוספות יתר על שאר ישראל ק"ג. ואמנם, מלשון התוספתא (שבועות פ"א ה"ד) משמע שיש קדושה למלך, ושקדושתו היא קדושה עולמית: "יצא נשיא ומשיח שאין באין לכלל עוני, שקדושתן עולמית". נפקא מינה בנוגע למלך שעבר, שהסתלק רק ממינויו, אם עדיין מחויב הוא במצוות מלך. ועיין ברמב"ם (הל' שגגות פט"ו ה"ט), שפסק שנשיא שעבר אינו מביא חטאת של נשיא: "נשיא שנצטרע עבר מנשיאותו, ונשיא שעבר מנשיאותו הרי הוא כהדיוט". אך לגבי פר כהן גדול כתב (שם ה"ז): "כהן גדול שנמשח בשמן המשחה, ועבר מעבודתו מפני מום או זקנה וכיוצא בהן, וחטא בשגגה זו, מביא פר על שגגתו"⁷⁵. לכאורה רואים אנו מכאן, שמלכות אינה אלא מינוי ואין בה קדושה. אולם אפשר לדחות ראיה זו, ולטעון שגם על מלך חל דין קדושה, אלא שקדושתו תלויה במינויו. ממילא, אם הוסר המינוי גם פקעה קדושתו ק"ד. ועוד אפשר לדחות, על פי מה שלמדנו (הוריות יא, ב):

74 אך במקום מחלוקת צריך משיחה מדין מינוי, משום שהמחלוקת מבטלת את הירושה, כמו שכתב רש"י (ד"ה בזמן). יש להוסיף, שיש איסור בפני עצמו לחלוק על משיח ה'; ומצאנו שדוד לא רצה לפגוע בשאול מפני היותו משיח ה' (עיין שמ"א כ"ד, ו; שם כ"ו, ט; שמ"ב א', יד). ואם כן, אף אם מחלוקת אינה מבטלת ירושה, ואין אנו זקוקים למעשה מינוי, אפילו הכי חזרו ומשחו את המלך במקום מחלוקת, על מנת שיהיה לו דין משיח ה', שאסור לחלוק עליו.

75 המלך עוזיה שימש ככהן גדול ונצטרע. ושם עונש זה מדה כנגד מדה היה, שהרי בעצם הוא טען שראוי למלך להיות גם כהן גדול, וצרעתו הדגישה את ההבדל שבין דין כהן גדול לדין מלך; שהרי נשיא שנצטרע דינו כהדיוט, מה שאין כן בכהן גדול.

"בעא מיניה רבי מרבי חייא: כגון אני מהו בשעיר; אמר ליה: הרי צרתך בבבל". כלומר, שעיר הנשיא הוא רק כאשר אין על גביו אלא ה' אלהיו קטן. ממילא, מלך שהוסר מתפקידו, אף שעומד בקדושתו, אינו מביא חטאת נשיא; ואין מכאן ראיה לגבי שאר מצוות מלך, שאפשר שתלויות בקדושתו⁷⁶.

דברי רמב"ם

אוצר החכמה, א

והרי תרומת הדשן דנעשית מצותה ומועלין בה! משום דהוי תרומת הדשן ובגדי כהונה שני כתובים הבאים כאחד, וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדים.

דברי רמב"ם

בעניין הוצאת הדשן, פסק הרמב"ם: "ואף על פי שאין הוצאתו לחוץ עבודה, אין בעלי מומין מוציאין אותו, וכשמוציאין אותו לחוץ לעיר מניחין אותו במקום שאין הרוחות מנשבות בו בחזקה, ולא חזירים גורפים אותו, ולא יפזרנו שם, שנאמר 'ושמו' — שיניחנו בנחת, ואסור ליהנות בו" (הל' תמידין ומוספין פ"ב הט"ו). ועיין בהשגת הראב"ד: "זה לא נאמר אלא על תרומת הדשן, ואין מעילה אלא בתרומת הדשן". לדעת הראב"ד, כל הדינים שחז"ל דרשו מ"ושמו אצל המזבח" (ויקרא ו', ג), כגון לא יפזר את הדשן, שיניחנו בנחת ושאין להניח את הדשן במקום שהרוחות נושבות בחזקה ולא במקום שהחזירים גורפים, לא נאמרו בכל הדשן, כי אם בדשן שהורם בלבד. לדעתו, הוא הדין לחיוב מעילה לאחר שנעשית מצוותו, שגם הוא נדרש מ"ושמו אצל המזבח", כמו שלמדנו: "תרומת הדשן מאי היא, דתניא: 'ושמו אצל המזבח' — מלמד שטעונין גניזה" קטן. לעומתו, הרמב"ם סובר שהכתוב "ושמו אצל המזבח" בכל הדשן נאמר, ולא רק בדשן שהורם; ולכן פסק את הדינים הנ"ל על כל הדשן, ולא רק על הדשן שהורם. כמו כן, הרמב"ם פסק שכל הדשן אסור בהנאה, אף על פי שנעשית מצוותו.

הוצאת דשן שלא הורם

76 מפרשת המלך נראה שמצות כתיבת ספר תורה תלויה בישיבת המלך על כסאו, דהיינו מינויו בפועל, מה שאין כן בשאר מצוות המלך. ומסתבר, שטעם מצות כתיבת ספר התורה הוא לבלתי רום לבבו מאתו. ועיין ברמב"ם (הל' מלכים פ"ג ה"א), שלפני שהביא מצות כתיבת ספר תורה, הקדים וכתב: "בעת שישיב המלך על כסא מלכותו".